

Albert Jané, 90 anys

written by Pere Grau i Rovira | 10 d'agost de 2020

Aquest 13 d'agost el meu amic de joventut Albert Jané fa els 90 anys, pocs mesos després que jo hagi arribat a aquesta mai esperada fita. S'ha aprofitat aquesta avinentesa per homenatjar-lo amb un llibre on parlen d'ell personalitats del nostre país, agraint-li tot el que ha fet l'Albert per Catalunya durant tants anys. Avui a aquest modest article voldria afegir-hi només un parell de pinzellades. Un parell de records de moments públicament menys coneguts de la seva vida. Uns records que, degut al molt temps que ha passat des de llavors i a tots els atzars i complicacions que ha portat la vida, potser no són tan exactes i detallats com voldria.

Amb l'Albert ens vam conèixer cap a finals del 1942, quan tots dos vàrem començar els estudis de peritatge mercantil a l'Acadèmia Salleras, un col·legi privat que hi havia al carrer de Còrsega cantonada Milà i Fontanals, prou econòmic perquè els nostres bons pares el poguessin costejar amb les seves més que modestes possibilitats financeres. El d'ell, un petit funcionari de l'ajuntament de Barcelona, el meu, cambrer de restaurant.

Aviat en Jané, un altre condeixeble, en Vicenç Tomás (amb qui anys més tard marxaria cap a Alemanya) i jo, vam formar un inseparable tercet. En Jané ja era llavors un noi amb l'humor sec i irònic, mai ofensiu, que l'ha acompanyat tota la vida i que l'ha portat segurament a escriure les divertides paràfrasis de la Bíblia dels darrers anys. El seu pare (un home de gran cultura autodidacta) amb paciència i sacrifici havia anat reunint una copiosa biblioteca a casa seva, i l'Albert n'havia fet prou bon ús per a poder, ja llavors, fer de memòria citacions de savis mundials (recordo molt especialment una de Voltaire, que va escriure a la pissarra de la classe, i va esborrar-la després abans que el director Sr. Salleras se n'adonés). Quan vam acabar el grau de peritatge,

en Jané es va posar a treballar a un banc, mentre que el meu pare va voler que jo, en una altra escola de Barcelona, seguís els estudis. L'amistat amb en Jané, però es va mantenir i no s'ha trencat mai més, encara que la llunyania hi posés límits.

Una de les dèries d'en Jané era conèixer el país i així practicà l'excursionisme, tant juntament amb altres com, mot sovint, tot sol. Em sembla que hi deu haver ben pocs indrets de la nostra terra que l'Albert no hagi trepitjat una hora o altra. Precisament aquesta afició va portar-li una vegada conseqüències amargues. Ja no recordo ara quin any va ser, però era un període en el qual el règim franquista havia fet altra vegada alguna barrabassada a Catalunya que havia provocat molta indignació i va motivar que correguessin per tot arreu fulls ciclostilats de protesta. Un amic d'en Jané n'hi va donar un plec per tal que ho escampés o ho llencés i l'Albert se'ls va posar a la motxilla i no hi va pensar més. I la següent vegada que se'n va anar d'excursió per la muntanya, portava els fulls de protesta amb ell, sense recordar-se'n. Pel camí, el va controlar la guàrdia civil (el bigotàs de l'Albert el devia fer sospitós...) i en trobar-li el "material subversiu" el van detenir, i a Barcelona el van lliurar a la policia, on va ser interrogat personalment pel tristament cèlebre comissari Creix, que li va exigir que digués qui li havia donat els fulls. En Jané havia vist penjada en un racó de la comissaria la motxilla del seu amic i, lligant caps, va dir que era aquest qui li havia donat els fulls perquè els llencés a la muntanya, però després se n'havia oblidat. Això devia coincidir amb les declaracions de l'altre i li va estalviar de ser apallissat, com en aquells temps ho van ser molts del que van tenir la mala sort d'haver de passar per la comissaria de la Via Laietana. De moment el van ingressar a la presó model de Barcelona on va passar-hi unes setmanes, fins que la policia, que no va trobar proves de cap contacte amb els "sospitosos habituals", el tornés a posar en llibertat. També és ben possible que el seu empresonament fos senzillament una mesura de càstig i d'intimidació per

escarmentar-lo (ja sabem que l'“A por ellos” d'ara ve de molt lluny...) En tot cas va ser una experiència molt desagradable. Després ens va explicar als amics, que els presos comuns a la Model l'havien tractat amb molta consideració i que parlaven d'ell als altres dient amb to de respecte: “es un político...” i que ja el primer dia li van dir “Don Alberto”.

Jo a finals del 1954 havia conegut Joan Triadú, a les seves classes de català, i el 1956 (ja formant part de la seva “jove guàrdia”) em va posar de mestre un vespre a la setmana a un curs de català a l'Orfeó Gracienc. Aquest curs no es va poder repetir perquè “las autoridades competentes” van amenaçar l'entitat amb grans dificultats si seguia oferint-lo. Llavors en Triadú em va introduir al Centre Excursionista de la plaça del Pi, on obrí un altre curs. Jo, però, havia començat a tenir problemes de salut que em van obligar a reduir les meves activitats fora de la meva feina diària a una empresa a Barcelona i (segurament consultant-ho amb en Triadú) li vaig traspasar les classes a en Jané, ja que jo coneixia bé els seus excel·lents treballs d'escriptor novell i inèdit. Mentre que jo en la meva tasca de mestre improvisat m'havia limitat a traspasar als alumnes les regles més essencials d'ortografia i de sintaxi que havia après d'en Triadú, en Jané es va prendre aquesta tasca molt més a fons i seriosament i crec que això va ser el tret de sortida de la seva modèlica carrera de lingüista que el portaria a l'IEC, a les moltes distincions que ha rebut després i a fer un servei inestimable a les noves generacions fent de Cavall Fort una eina de divulgació d'un català tant correcte com viu i engrescador.

I vull tancar aquestes quatre ratlles de modest homenatge, destacant una característica de l'obra d'en Jané: una bona part de la seva obra no encaixa en els motlles literaris tradicionals. Tant el seu llibre més extens, el *Calidoscopi informal*, com *Què deuen voler*, *El cercapous transversal* o les paràfrasis bíbliques són guiats per un desimbolt i intens amor per la llengua, per jugar-hi sense traves i trobar-li accents

i racons inesperats. Són un tresor de lèxic inestimable. I aquest no és precisament el mèrit menor de l'Albert Jané. Com deia als versots satírics de la "caricatura" que li vaig dedicar: "Quin bon aire, amic Albert / per les portes que has obert". Per molts anys!